

Воротникова И. П. Условия внедрения открытого он-лайн обучения в последипломном педагогическом образовании.

В статье определены условия внедрения открытого он-лайн обучения в последипломном педагогическом образовании, раскрыт потенциал информационно-образовательной среды, необходимость ИКТ компетенности участников образовательного процесса, использование инновационных технологий, моделей и форм.

Ключевые слова: открытое обучение, он-лайн обучение, последипломное педагогическое образование, профессиональное развитие учителя, ИКТ, дистанционное обучение, андрагогические принципы.

Vorotnykova I. P. Terms implementing open online learning in Postgraduate Education.

In the article the conditions of implementation of open online education in postgraduate education, the potential of information and educational environment, the need for ICT kompetenosti participants in the educational process, the use of innovative technologies, patterns and shapes.

Keywords: open learning, online education, postgraduate teacher education, professional development of teachers, ICT, distance learning, andragogical principles.

УДК 373.5.016:53

Головка М. В.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ КУРСУ ФІЗИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ІСТОРИКО-МЕТОДИЧНОМУ КОНТЕКСТІ ТА ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті на основі історико-методичного аналізу широкого кола джерел обґрунтовуються закономірності становлення наукових підходів проектування змісту шкільного курсу фізики української школи. Висвітлюються особливості процесу створення навчальних програм з фізики на початку 1930-х років як малодослідженого феномену в історії вітчизняної дидактики фізики, який підтверджує значущість наукових результатів теорії та методики навчання фізики в Україні цього періоду. Акцентується увага на соціокультурній домінанті у проектуванні змісту навчання фізики, співвідношенні внутрішніх та зовнішніх чинників цього процесу на різних етапах розвитку української педагогічної науки та шкільної практики. Обґрунтовується історична зумовленість формування процедури добору змісту навчання фізики як одного з провідних завдань дидактики фізики як наукової галузі. Визначаються принципові підходи щодо модернізації змісту шкільної фізичної освіти на сучасному етапі та перспективи їх реалізації в навчальних програмах з фізики для середньої загальноосвітньої школи

Ключові слова: теорія та методика навчання фізики, історія дидактики фізики, зміст навчання фізики, шкільний курс фізики.

Одним із пріоритетних напрямів теорії та методики навчання фізики в умовах модернізації загальної середньої освіти є наукове обґрунтування та розроблення методичного забезпечення реалізації змісту навчання. Зміст освітніх галузей і їх складові, а також вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів визначаються Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти та деталізуються навчальними програмами, які є важливою компонентою науково-методичного забезпечення навчання фізики в загальноосвітній школі.

З огляду на це, проблема проектування змісту була і є актуальною на різних етапах розвитку вітчизняної освіти та педагогічної науки. При цьому важливе значення мають як методологічні засади добору змісту навчання фізики та пріоритетні цілі шкільної фізичної освіти, так і особливості процедури розроблення, наукової експертизи, обговорення та запровадження оновленого змісту. Визначальний вплив на цей процес мають соціокультурні явища та процеси, характерні для того чи іншого періоду. Тому вивчення історії вітчизняної дидактики фізики в контексті окресленого питання має не лише

ретроспективне значення, а й сприяє узагальненню закономірностей цього процесу в його функціональних взаємозв'язках та виробленню підходів щодо модернізації змісту навчання фізики в сучасних умовах.

Проблема формування змісту шкільного курсу фізики стала предметом наукових досліджень відомих учених-методистів. У працях О. Бугайова, С. Гончаренка, О. Ляшенка, М. Мартинюка, М. Шута обґрунтовані дидактичні засади проектування змісту навчання фізики в середній школі. У фундаментальному дослідженні Л. Благодаренко визначено методичні підходи щодо механізмів реалізації змісту навчання фізики в основній школі, окреслених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти [1]. Історико-методичний аналіз розвитку змісту навчання фізики в середній загальноосвітній школі висвітлено в монографії Н. Сосницької [10].

Разом з тим, у традиційній історіографії вітчизняної дидактики фізики формування змісту курсу фізики середньої школи як цілісного та самостійного процесу позиціонується з виокремлення української освітньої системи у 1991 році. Наші дослідження дають можливість розглядати цей процес як невід'ємну складову теорії та практики шкільної фізичної освіти в Україні й на інших етапах її розвитку.

Метою статті є узагальнення досвіду вітчизняної теорії та методики навчання фізики у формуванні змісту курсу фізики середньої школи на основі історико-методичного аналізу цього процесу у період зміни освітніх парадигм (початок 1930-х рр.), а також його проєкція на завдання сучасної шкільної фізичної освіти.

На початку 1930-х років в Україні розпочалася політехнізація середньої освіти. У педагогічній пресі розгортається активна компанія щодо вдосконалення навчальних програм. При Народному комісаріаті освіти (НКО) УРСР створюються предметні групи, які мали до початку 1931/32 навчального року розробити програми для трудових шкіл та винести їх на широке громадське обговорення із залученням освітян та науковців академічних інституцій.

Робочі групи з окремих шкільних предметів очолили відомі вчені-методисти Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП). Зокрема, професор Р. Пономарьов (фізика) та О. Астряб (математика). До складу групи з фізики увійшли Д. Оріхів, Войтко, Н. Дмитренко, Кравченко, Г. Литвиненко, Переміт, Підліснюк, Сашевський, Шкуратенко.

До липня 1931 року вдосконалена навчальна програма з фізики була розроблена, обговорена та видрукувана тиражем 15 000 екземплярів. У ній більш чітко окреслилася тенденція перенесення суспільних форм організації на систему освіти, що виявилось у формуванні змісту виробничої фізики. Основним завданням курсу фізики визначається ознайомлення учнів у теорії й на практиці з галузями виробництва.

Навчання фізики мало забезпечити формування в учнів розуміння потреби найдоцільнішого використання наявних запасів енергії, єднання розумової і фізичної праці. Вдосконалюється структура навчальної програми. В першій колонці подаються елементи змісту ("знаннєвої бази" – фізичні основи виробництва). У другій колонці "Лабораторне опрацювання основних і допоміжних тем" подаються основні досліди, експерименти, експериментальні завдання, виконання яких було доцільним під час вивчення фізичних явищ, процесів та законів, фізичних основ виробництва [6, с. 9].

Одним із суттєвих недоліків цієї програми стало перевантаження змісту окремих розділів через надмірну деталізацію та насичення елементами технічної фізики, за якими губиться зміст фізичних явищ. Такий підхід у формуванні змісту, як зазначає академік О. Ляшенко, характеризується тим, що його домінантою стає професійна діяльність людини, її промислово-виробнича праця, тобто пріоритетність принципу політехнізму [2].

Перенасиченою є й експериментальна складова. Наприклад, для 5-го року передбачено більше 50-ти завдань для експериментального опрацювання без поділу на демонстрації та лабораторні роботи. Для більшості з них було необхідне спеціальне

навчальне або навіть виробниче обладнання, що на практиці було важко досяжним.

Попри це, аналіз навчальної програми з фізики 1931 року, окреслених у ній методичних підходів, дає можливість зробити висновок щодо наявності таких позитивних тенденцій розвитку змісту шкільної фізичної освіти, як посилення науковості (наголошується на необхідності чіткого поясненнями фізичних явищ з позицій молекулярно-кінетичної та електронної теорій з широким використанням демонстраційного та лабораторного експерименту) та систематичності.

Проте вже на початку вересня 1931 року виходить Постанова ЦКВКП(б), яка основною хвилюючою політехнічної школи визначає недостатній рівень загальноосвітніх знань та незадовільне розв'язання завдання підготовки випускників до вступу у вищі навчальні заклади. У Постанові наголошується на відірваності політехнізації від систематичного і міцного засвоєння наук, особливо фізики, хімії і математики, викладання яких має відбуватися на основі строго визначених і старанно розроблених програм, навчальних планів і проводитися за строго встановленим розкладом. НКО союзних республік пропонувалося організувати перероблення навчальних програм, забезпечивши в них точно окреслене коло систематизованих знань (рідна мова, математика, фізика, хімія, географія, історія) та з 1 січня 1932 року перейти на викладання за новими програмами. Застосування методу проектів визначено “легковажним методичним прожекторством, що веде до руйнування школи” [9].

НКО УРСР приймає рішення створити до 5 листопада розгорнуті програмні настанови, а до 1 грудня – повні програми з основних предметів. УНДІПу було доручено до 10 жовтня визначити структуру та обсяг змісту навчання в школах соціального виховання. Для роботи над навчальними програмами створювалися робочі групи (бригади). Розроблені проекти планувалося винести на широке обговорення із залученням науковців академічних установ, профспілкових організацій та громадськості, наукових товариств [7, арк. 79-79 об.]. Організаційну роботу координував завідувач секції масової політехнічної освіти УНДІПу Д. Скуратівський. Було вирішено сконцентрувати роботу над програмами окремих предметів в наукових центрах України: з математики в Києві, з фізики у Харкові, з політехнізації праці в Дніпропетровську, з географії в Одесі. Навчальну програму з фізики планувалося створити до 15 жовтня. В Українському науково-дослідному інституті розпочалося формування робочих бригад із залученням до них учителів, а також працівників профільних науково-дослідних інститутів Всеукраїнської академії наук [11].

Навчальну програму з фізики розробляла група, до складу якої входили наукові працівники, викладачі вищої школи, вчителі, представники громадських організацій Р. Пономарьов (керівник), А. Карлова (заступник), Д. Орхів, Бурдун, А. Філіпковський, Шкуратько. Робота над проектом програми була завершена 23 листопада.

Нова програма з фізики була надрукована на початку 1932 року. У пояснювальній записці зроблено одне досить принципове зауваження, що відображає чітку позицію вітчизняних методистів-фізиків, яка була предметом широких дискусій під час роботи над програмами та в подальшому. Зокрема, наголошується, що деякі працівники освіти не зовсім вірно розуміють положення Постанови щодо відриву політехнічної школи від систематичного та якісного засвоєння основ наук. Зауважується на “неприпустимості відновлення систематичного курсу фізики академічної спрямованості, основним завданням якого є орієнтованість на здобування знань заради знань” [5].

Посилення систематичності у побудові курсу фізики розглядається авторами програми в аспекті більш чіткого окреслення кола систематизованих знань з метою кращого їх засвоєння учнями, але за умови спрямованості змісту навчання фізики на зв'язок теорії з практикою, формування навичок використовувати набуті знання в майбутній практичній діяльності. При цьому з метою підвищення науковості пропонується не обмежуватися лабораторно-експериментальними методами навчання

фізики, а й давати під час пояснення фізичних явищ основи загально визнаних фізичних теорій (зокрема, молекулярно-кінетичної та електронної теорій). Суттєво розвантажено зміст від другорядних елементів. Чітко визначено основні фронтальні лабораторні роботи, які виконуються учнями під час вивчення відповідної теми. Зокрема, по 11 робіт у 5-й та 6-й групі, 18 в 7-й групі. Наголошується, що перелік лабораторних робіт є орієнтовним, а вибір конкретних робіт залежить від обладнання фізичного кабінету та наявності відповідних методичних матеріалів.

Уперше в практиці створення навчальних програм пропонується перелік основних знань та практичних навичок, що мають формуватися у процесі навчання. Наприклад: знання фізичних законів, основних фізичних понять, принципу дії різноманітних приладів та установок; уміння використовувати найпростіші прилади для фізичних вимірювань, складати електричні кола, виявляти на дослідах кількісні залежності, визначати фізичні величини експериментально та розраховувати їх, досліджувати умови протікання фізичних явищ. Система вимог давала можливість конкретизувати зміст навчання.

Наголошується на необхідності активізації методів навчання, поєднання розмовно-пояснення викладача із демонстраціями та виконанням спроб самими учнями, організації як індивідуальної роботи учнів, так і у складі ланок, з найпростішими приладами для активного вивчення навчального матеріалу. При цьому звертається увага на те, що недоцільно надавати перевагу одному з методів, наприклад, тільки експериментальному, а й намагатися під час пояснення фізичних явищ формувати у доступній формі теоретичні узагальнення.

Незважаючи на вимогу Постанови щодо уніфікації навчально-виховного процесу, навчальна програма залишає на розсуд учителя фізики вибір форм та методів навчання, зокрема можливість використання проектної навчально-пізнавальної діяльності учнів. Хоча була вимога друкувати навчальні програми лише після узгодження з відповідним сектором ЦК ВКП(б), вона виконана частково. Зокрема, навчальні програми були передані до видавництва 3 грудня, а в листі від 4 грудня до ЦК ВКП(б) заступник Народного комісара Освіти Канцелярський зауважував: “При цьому надсилаються програми для трудової школи УРСР. Ці програми розроблені спеціально створеними для цього бригадами. Схвалені майже всі різними науковими спільнотами, розглянуті та затверджені методсектором НКО УРСР. Беручи до уваги, що до 1-го січня 1932 р. залишається небагато часу, ми одночасно з цим здаємо ці програми до друку [3].

Величезних організаційних-методичних зусиль було прикладено співробітниками НКО та УНДПУ, щоб новий 1932-1933 навчальний рік українська середня школа розпочала з підручниками, створеними за новою програмою. В стислі терміни були розроблені та надійшли до школи перші частини підручників фізики для 5, 6, 7 груп навчання О. Кіяшка, Л. Леуценка, В. Франковського. Авторський колектив посилено працював над другою частиною навчальних книг.

Цей процес був призупинений Постановою ЦК ВКП(б) від 25 серпня 1932 року “Про навчальні програми та режим у початковій і середній школі”, в якій визначалися основні недоліки організації навчально-виховного процесу у трудовій радянській школі. Принципові підходи, які на декілька десятиріч визначили напрями подальшого розвитку змісту і методів навчання, стосувалися, зокрема, формування змісту природничо-математичних предметів. У Постанові наголошувалося на недостатній узгодженості навчальних програм з математики, фізики, хімії, природознавства, нехтуванні історичним підходом у формуванні змісту навчання.

Особливої критики зазнала програма з фізики. Була поставлена вимога її перегляду та доповнення елементами статистики, введення понять сили та прискорення, вивчення законів Ньютона, використання в лабораторних роботах матеріалів соціалістичного будівництва, спрямування змісту навчання фізики на забезпечення основ політехнічної освіти, через висвітлення основних питань про електрику, її застосування в

промисловості, плану електрифікації РРФСР, відвідування електричних станцій, заводів [8].

Формально ця Постанова стосувалася середньої школи РРФСР, оскільки вітчизняна система шкільної освіти залишалася відносно автономною та мала суттєві відмінності (зокрема, систематичні курси окремих розділів фізики вивчалися в професійній школі). Крім того, навчальна програма з фізики української трудової політехнічної школи 1932 року вже містила елементи змісту, на відсутності яких наголошувалося у серпневій Постанові. Зокрема, курс фізики VI групи містив розділ “Механіка”, на вивчення якого було відведено 40 годин. Він спрямований на формування елементарних уявлень про рівноприскорений рух, прискорення, силу, ознайомлення на якісному рівні з другим та третім законами Ньютона, а також їх практичним застосуванням у техніці [4, с. 14-15]. Додатковий розділ “Механіка” (обсягом 35 навчальних годин), яким завершується курс фізики трудової школи, було включено до VIII року навчання. Він поглиблював та узагальнював знання учнів з механіки. Додано питання рівнозмінного руху, руху тіла по параболі, потужності, руху по колу, відцентрової сили, потенціальної та кінетичної енергії. Більш ґрунтовно розглядаються закони Ньютона та їх застосування для розв’язування кількісних задач. Навчальна програма містить лабораторний мінімум та перелік навчальних екскурсій на виробничі об’єкти.

Таким чином, більшість зауважень не мали безпосереднього відношення до курсу фізики вітчизняної школи. Під гаслом цілком доцільного посилення науковості навчання фізики, подолання недоліків комплексної системи, за якої фізичні знання нерідко губилися в переобтяжених курсах природознавства, а також методично обґрунтованої необхідності запровадження стабільних підручників, на практиці розпочалося становлення уніфікованої системи шкільної освіти. Повністю ліквідовується будь-яка варіативність змісту, методів та форм організації навчально-виховного процесу. Єдиною формою навчальних занять з фізики визначається урок. Дальтон-план, проектна діяльність та всі інші методи активізації навчання проголошуються ідеологічно неправильними.

У 1932-1933 н.р. українська середня школа продовжувала працювати за програмою та підручниками, розробленими НКО УРСР. Тільки в серпні 1933 року у видавництві “Радянська школа” було надруковано навчальну програму з фізики для VI-X класів середньої школи. На відміну від попередніх програм, вона не проходила широкого обговорення. У стислій пояснювальній записці наголошується, що за основу побудови нової програми взято проект 1932 року з правками та змінами відповідно до постанови ЦК ВКП(б). Перероблено зміст навчання 8 класу, який повністю присвячено систематичному курсу механіки. У новій програмі вилучено рубрику “Знання та навички”, в якій визначено вимоги до засвоєння змісту навчання фізики.

Аналіз показує, що намагання привести навчальну програму у відповідність до директивних матеріалів на практиці призвела до перевантаження змісту, зокрема курсу фізики 7-го класу. Крім того, виникла неузгодженість, зумовлена відмінностями вітчизняної системи шкільної освіти. Зокрема, в пояснювальній записці стверджується запровадження двоконцентричного курсу фізики. Причому перший концентр визначається в 5-7 класах, а другий – в 9-10 класах. У пояснювальній записці не вказується чітко місце 8 класу, який організаційно належав до основної школи, а за змістом курсу фізики (систематичний курс механіки) – до старшої. Доцільно також зауважити, що нова програма запроваджувала в 9-10 класах зміст навчання фізики, розроблений для середньої школи РРФСР та наблизений до курсу загальної фізики вищої школи, новий зміст якого було затверджено в 1933 році.

Таким чином, відновлювався систематичний курс фізики академічної спрямованості, основним завданням якого була орієнтованість на вищу професійну школу, що суперечило підходам вітчизняної дидактики фізики. Наступним кроком було запровадження стабільного підручника фізики та заборона республікам видавати

самостійно підручники (крім навчальних книг для початкових шкіл на базі місцевого краєзнавчого матеріалу). Тому в переліку предметів, на які НКО України та видавництво “Радянська школа” оголошували конкурс підручників на 1934-35 навчальний рік, фізики не було. Проте ще до 1937 року основна школа працювала за програмами з фізики (вони оновлювалися щорічно), в основу яких було покладено навчальну програму 1932 року. Лише згодом навчальну програму з фізики було “узгоджено” зі стабільним підручником.

Означений період у контексті поставленої проблеми цікавий, зокрема й тим, що в умовах відносної автономності вітчизняної системи освіти, що зберігалася до 1933 року, формувалися принципи та процедури розроблення змісту навчання фізики в середній школі, які хоча й були відкинуті після уніфікації освітньої галузі, проте є актуальними й сьогодні. Були відпрацьовані достатньо прогресивні механізми розроблення навчальних програм та підручників, система їх експертизи та громадського обговорення. Це, в свою чергу, дало можливість на початку 1930-х років створити повноцінне навчально-методичне забезпечення курсу фізики середньої школи.

Традиції вітчизняного змістотворення, які передбачали залучення до цього процесу широкого кола науково-педагогічної громадськості, були відновлені із введенням в дію Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти першого покоління (2004 р.). З метою розроблення концептуальних засад формування інноваційного змісту навчання фізики було консолідовано зусилля академічної педагогічної науки та вищої педагогічної школи. Творчим колективом, до складу якого ввійшли провідні вчені-методисти, професори О. Бугайов, Є. Коршак, О. Ляшенко, М. Мартинюк, М. Шут, було розроблено навчальну програму з фізики для 12-річної школи. Основу її створення склали досягнення психології та дидактики, означені стандартом особистісно орієнтований, діяльнісний та компетентісний підходи. Ці засади були розвинуті в стандартах освіти другого покоління (2011 р.) та реалізовані в навчальній програмі базового курсу фізики (7-9 клас), розробленій у 2012 р. З метою забезпечення її науково-методологічного рівня та практико-орієнтованої спрямованості до роботи було долучено розширену робочу групу, яка працювала під керівництвом О. Ляшенка. Вона об'єднала науковців Національної академії наук України (відомі фізики В. Бар'яхтар та Ю. Горобець), Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, фахівців вищої педагогічної школи (професори Л. Благодаренко, М. Мартинюк, В. Сиротюк, М. Шут), представників обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, вчителів-практиків. Таким чином на практиці була реалізована ідея залучення до розроблення проблеми формування змісту шкільного курсу фізики науковців-фізиків, учених-методистів, учителів. Було запроваджено процедуру громадського обговорення навчальних програм, яка передбачала розміщення проектів на сайті МОН України та їх доопрацювання з урахуванням висловлених пропозицій.

З огляду на виклики сьогодення та тенденції розвитку загальної середньої освіти виникає необхідність модернізації змісту шкільного курсу фізики за такими основними напрямками: розвантаження змісту від другорядних елементів інформативного спрямування, засвоєння яких носить репродуктивний характер, зменшення кількості дидактичних одиниць на запам'ятовування учнями; забезпечення компетентісного підходу у формуванні змісту навчання, в першу чергу, через посилення компетентісної спрямованості системи вимог до рівнів навчальних досягнень учнів; дотримання логіки структури та змісту навчальної програми відповідно до вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти; забезпечення логічної завершеності базового курсу фізики (7-9 кл.) через посилення змісту навчальними елементами, спрямованими на формування в учнів уявлень про застосування фізичних знань у сфері матеріальної й духовної культури, прояви і наслідки фундаментальних взаємодій, універсальний характер законів збереження в природі, історичний шлях розвитку фізичної картини світу, роль фізики як фундаментальної науки сучасного природознавства, а також умінь

застосовувати закони збереження для пояснення фізичних явищ і процесів, обґрунтовувати органічну єдність людини та природи; посилення змісту навчання фізики елементами, засвоєння яких відбувається з використанням методів активного навчання і проектується на формування предметної та широкого кола ключових компетентностей учнів. Зокрема, через розширення орієнтовної тематики навчальних проектів та поглиблення їх змістового наповнення; розширення можливостей учителя щодо планування навчального процесу з фізики, виходячи з особливостей авторських методичних систем (розподіл годин за розділами програми, обов'язкове оцінювання лабораторних робіт тощо).

Таким чином, пріоритетом подальшого розвитку змісту шкільного курсу фізики стає його зорієнтованість на формування предметної ключових компетентностей, усунення елементів інформативного та репродуктивного характеру, ціннісно-сміслового наповнення.

Використана література:

1. *Благодаренко Л. Ю.* Теоретико-методичні засади навчання фізики в основній школі: монографія / Л. Ю. Благодаренко. – К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 427 с.
2. *Ляшенко О. І.* Зміст фізичної освіти в контексті світових тенденцій розвитку освітніх систем / О. І. Ляшенко // Стандарти фізичної освіти в Україні: технологічні аспекти управління навчально-пізнавальною діяльністю: науково-методичний збірник / Відповідальні наукові редактори Є. В. Коршак, П. С. Атаманчук. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут, інформаційно-видавничий відділ, 1997. – С. 39-40.
3. Матеріали про складання й видання підручників і програм для учбових закладів України. Відомості про рецензентів і розмір їх гонорару // ЦДАВО, Ф. 166, оп. 10, спр. № 494, арк. 1-350.
4. Програма середньої школи. Фізика. V-X роки навчання. – Х.: Радянська школа, 1933. – 20 с.
5. Програми з фізики для старшого концентру семирічної політехнічної школи (ФЗС та ШКМ). – Х.: ДВУ "Радянська школа", 1932. – 17 с.
6. Програми ФЗС та ШКМ. II випуск. Природознавство, фізика, хімія, математика. – Х.: Радянська школа, 1931. – 53 с.
7. Проект постанови про видання підручників для шкіл соцвиху на 1932/33 учбовий рік. Матеріали по розробці тематики політехнічної бібліотеки учня та про складання й перегляд учбових програм і підручників // ЦДАВО, Ф. 166, оп. 10, спр. № 493, арк. 79-79 об.
8. Про навчальні програми та режим у початковій і середній школі. Постанова ЦК ВКП(б) від 25.08.1932 р. // Шлях освіти. – 1932. – № 8-9. – С. 5-10.
9. Про початкову та середню школу. З постанови Центрального комітету ВКП(б) від 5 вересня 1931 р. // Керівні матеріали про школу (Довідник директора школи). – К.: Радянська школа, 1966. – С. 28-37.
10. *Сосницька Н. Л.* Фізика як навчальний предмет у середній загальноосвітній школі України: історико-методологічні і дидактичні аспекти. Монографія / Н. Л. Сосницька. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 399 с.
11. Стенограма наради в справі перегляду програм. Матеріали по розробці тематики політехнічної бібліотеки учня та про складання й перегляд учбових програм і підручників // ЦДАВО, Ф. 166, оп. 10, № 493, арк. 96-111.

References:

1. *Blahodarenko L. Yu.* Teoretyko-metodychni zasady navchannia fizyky v osnovnii shkoli: monohrafiia / L. Yu. Blahodarenko. – K.: Vyd.-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – 427 s.
2. *Liashenko O. I.* Zmist fizychnoi osvity v konteksti svitovykh tendentsii rozvytku osvitnikh system / O. I. Liashenko // Standarty fizychnoi osvity v Ukraini: tekhnolohichni aspekty upravlinnia navchalno-piznavalnoiu diialnistiu: nauково-metodychnyi zbirnyk / Vidpovidalni naukovyi redaktory Ye. V. Korshak, P. S. Atamanchuk. – Kam'ianets-Podilskyi: Kam'ianets-Podilskyi derzhavnyi pedahohichniy instytut, informatsiino-vydavnychiy viddil, 1997. – S. 39-40.
3. Materialy pro skladannia i vydannia pidruchnykiv i prohram dlia uchbovykh zakladiv Ukrainy. Vidomosti pro retsenzentiv i rozmir yikh honoraru // TsDAVO, F. 166, op. 10, spr. № 494, ark. 1-350.
4. Prohramy FZS ta ShKM. II vypusk. Pryrodoznavstvo, fizyka, khimiia, matematyka. – Kh.: Radianska shkola, 1931. – 53 s.
5. Prohrama serednoi shkoly. Fizyka. V-X roky navchannia. – Kh.: Radianska shkola, 1933. – 20 s.

6. Projekt postanovy pro vydannia pidruchnykiv dlia shkil sotsvykhu na 1932/33 uchbovyi rik. Materialy po rozrobttsi tematyky politekhnichnoi biblioteky uchnia ta pro skladannia i perehliad uchbovykh proham i pidruchnykiv // TsDAVO, F. 166, op. 10, spr. № 493, ark. 79-79 ob.
7. Pro navchalni prohramy ta rezhym u pochatkovii i serednii shkoli. Postanova TsK VKP(b) vid 25.08.1932 r. // Shliakh osvity. – 1932. – № 8-9. – S. 5-10.
8. Pro pochatkovu ta seredniu shkolu. Z postanovy Tsentralnoho komitetu VKP(b) vid 5 veresnia 1931 r. // Kerivni materialy pro shkolu (Dovidnyk dyrektora shkoly). – K. : Radianska shkola, 1966. – S. 28-37.
9. Sosnytska N. L. Fizyka yak navchalnyi predmet u serednii zahalnoosvitnii shkoli Ukrainy: istoryko-metodolohichni i dydaktychni aspekty. Monohrafiia /N. L.Sosnytska. – K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2005. – 399 s.
10. Stenohrama narady v spravi perehliadu proham. Materialy po rozrobttsi tematyky politekhnichnoi biblioteky uchnia ta pro skladannia i perehliad uchbovykh proham i pidruchnykiv // TsDAVO, F. 166, op. 10, № 493, ark. 96-111.

Головко Н. В. Проблема формирования содержания курса физики украинской школы в историко-методическом контексте и вызовах современности.

В статье на основе историко-методического анализа широкого круга источников обосновываются закономерности становления научных подходов проектирования содержания школьного курса физики украинской школы. Освещаются особенности процесса создания учебных программ по физике в начале 1930-х годов как малоисследованного феномена в истории отечественной дидактики физики, подтверждающего значимость научных результатов теории и методики обучения физике в Украине этого периода. Акцентируется внимание на социокультурной доминанте в проектировании содержания обучения физике, соотношении внутренних и внешних факторов этого процесса на различных этапах развития украинской педагогической науки и школьной практики. Обосновывается историческая обусловленность формирования процедуры отбора содержания обучения физике как одной из основных задач дидактики физики как научной отрасли. Определяются принципиальные подходы к модернизации содержания школьного физического образования на современном этапе и перспективы их реализации в учебных программах по физике для средней общеобразовательной школы.

Ключевые слова: *теория и методики обучения физике, история дидактика физики, содержание обучения физики, школьный курс физики.*

Golovko M. V. The problem of the formative content of Ukrainian physics school course in historical context and methodological challenges.

On the basis of historical and methodological analysis of a wide range of sources in the article is substantiated the normality of the incipience of scientific approaches in projection of physics course content of Ukrainian school. The main features of curriculums creating process in physics in early 1930's highlights as unexplored phenomena in the history of didactics of physics, which confirms the importance of the scientific results of the theory and methods of teaching physics in Ukraine this period. The attention is focused on the socio-cultural dominance in designing the content of teaching physics, the parity of internal and external factors of this process at different stages of development of Ukrainian educational science and school practice. Historical conditionality of procedure of selection of physics teaching content formation, as one of the leading problems of physics didactics as scientific field has been reasoned. The basic approaches of modernizing the content of school physical education at the current stage has been identified and prospects of its implementation in the curriculum of physics for secondary schools.

Keywords: *theory and methods of teaching physics, physics didactics history, the contents of teaching physics, physics secondary school course.*